

**Мирослава Кулинич
Олена Скорук**

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА ТА ПОДАТКІВЦЯ

Методичні вказівки до самостійної роботи

Луцьк – 2022

УДК 657/.6-051:174(072)
К 90

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Протокол № 1 від 21 вересня 2022 р.)

Рецензенти: *Дзямуніч М. І.*, к. е. н., доцент кафедри економіки Луцького національного технічного університету;

Волинець І. Г. к. е. н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування Волинського національного університету імені Лесі Українки

Кулинич М. Б., Скорук О. В.

К-90 Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця: методичні вказівки до самостійної роботи. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 24 с.

Навчально-методичне видання містить програму дисципліни, рекомендації до вивчення теоретичного курсу, перелік питань для самоконтролю та перевірки знань, перелік питань для самостійного опрацювання, тематику наукових досліджень, короткий термінологічний словник, рекомендовану літературу.

Рекомендовано студентам другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування».

УДК 657/.6-051:174(072)

© Кулинич М. Б., Скорук О. В., 2022

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
Програма дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця»	6
Вказівки до вивчення теоретичного курсу	8
Тема 1. Сутність професійної етики, її виникнення та еволюція в суспільстві	8
Тема 2. Регулювання професії бухгалтера, аудитора та податківця в сучасному суспільстві	13
Тема 3. Етика для професіоналів з обліку та оподаткування	14
Тема 4. Етика для професійних бухгалтерів в бізнесі	15
Тема 5. Етика для професійних бухгалтерів в публічній практиці	15
Тема 6. Етика для працівників державного аудиторського контролю	16
Тема 7. Етика для працівників Державної податкової служби	17
Тематика наукового дослідження	20
Короткий термінологічний словник	21
Рекомендована література	24
Додатки	24

ВСТУП

Досягнення високого ступеня довіри до результатів облікових процедур, наданих аудиторських послуг, довіри платників податків до держави й закону залежить від розробки та дотримання професійної етики представниками відповідної професійної діяльності.

На сьогодні професійна діяльність бухгалтера, аудитора та податківця вимагає особливого контролю та самоконтролю щодо дотримання етичних норм. Стосовно бухгалтера зазначимо, що його робота пов'язана з підвищеною відповідальністю за результати прийняття рішень та виконаних дій. Щоб заслужити довіру власників та якісно виконувати свої обов'язки, бухгалтер повинен мати високий професійний рівень та добре усвідомлювати моральну відповідальність за всі дії. Особливих моральних та етичних норм повинні дотримуватись у своїй роботі податківці, оскільки від цього буде залежати довіра платників податків до держави, що є інструментом національного добробуту.

Вивчення дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» має за мету набути майбутньому фахівцю з обліку, аудиту й оподаткування теоретичних знань, умінь і навичок із професійної етики та застосовувати їх у практичній діяльності. Опанування навчальною дисципліною допоможе майбутнім бухгалтерам, аудиторам, податківцям сформуванню знання про специфіку їхньої професійної діяльності та забезпечити моральний характер взаємин у галузі професійної поведінки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» є кодекс правил, що визначають поведінку фахівця у службовій обстановці, норм, які відповідають чинним законам та відомчим нормативним документам, професійним знанням, стосункам у колективі, глибокому усвідомленню моральної відповідальності за виконання професійних обов'язків.

Метою навчальної дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» є формування у здобувачів освіти цілісної системи знань із теоретичного оволодіння та набуття практичних навичок щодо використання міжнародних та вітчизняних норм і принципів поведінки та моралі професійних бухгалтерів, аудиторів і податківців, визнання відповідальності перед власниками й колективом підприємства та перед громадськістю.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» є: вивчення концептуальних основ етики професійного бухгалтера, аудитора і податківця, правил їх застосування згідно з Кодексом професійної етики; ознайомлення з напрямками підвищення кваліфікації бухгалтерів, аудиторів, набуття ними навичок цифрової грамотності, з метою їх професійного зростання; розкриття сутності професії бухгалтера (аудитора, податківця) та пояснення значимості цих професій у суспільстві; роз'яснення та аргументування основних вимог до сучасних професійних бухгалтерів (цифровий бухгалтер) і аудиторів; формування

уявлення щодо організації праці і соціальної відповідальності сучасних професійних бухгалтерів і аудиторів; розкриття професійних етичних норм поведінки працівників Державної фіскальної служби.

Згідно з освітньо-професійною програмою здобувачі освіти в результаті вивчення курсу «Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця» набудуть таких компетентностей:

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (Теми 1-7).
- ЗК08. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (Теми 2-7).
- ЗК09. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності (Теми 2-7).
- ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (Теми 1-7).

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК06. Використовувати міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг з дотриманням вимог професійної етики в процесі практичної діяльності (Теми 2-7).
- СК08. Здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб’єктів господарювання, органів державного сектору (Теми 4-7).

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПР01. Вміти розвивати та підвищувати свій загальнокультурний і професійний рівень, самостійно освоювати нові методи роботи та знання щодо комплексного бачення сучасних проблем економіки та управління (Теми 1-7).
- ПР13. Знати міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутні послуги з дотриманням вимог професійної етики (Теми 2-7).
- ПР18. Дотримуватися норм професійної та академічної етики, підтримувати врівноважені стосунки з членами колективу (команди), споживачами, контрагентами, контактними аудиторіями (Теми 2-7).

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА ТА ПОДАТКІВЦЯ»

Змістовий модуль 1

Загальні питання професійної етики бухгалтера, аудитора та податківця

Тема 1. Сутність професійної етики, її виникнення та еволюція в суспільстві

Сутність етики та історія її виникнення. Професійна етика та її зв'язок з іншими науками. Професійні характеристики сучасного бухгалтера, аудитора та податківця.

Тема 2. Регулювання професії бухгалтера, аудитора та податківця в сучасному суспільстві

Професійні організації бухгалтерів: МФБ, ФПБАУ, УАСБА. Професійні аудиторські організації: АПУ, САУ, ФАУ. Особливості діяльності Державної податкової служби. Кодекси етики бухгалтерів, аудиторів та податківців.

Тема 3. Етика для професіоналів з обліку та оподаткування

Особливості дотримання вимог Кодексу, основоположні принципи та концептуальна основа. Загальні засади етичної поведінки професіоналів з обліку та податкування

Змістовий модуль 2

Особливості професійної етики бухгалтера, аудитора та податківця

Тема 4. Етика для професійних бухгалтерів в бізнесі

Загальні засади етичної поведінки професійних бухгалтерів у бізнесі. Застосування концептуальної основи Кодексу етики професійними бухгалтерами в бізнесі в конкретних ситуаціях.

Тема 5. Етика для професійних бухгалтерів в публічній практиці

Загальні засади етичної поведінки професійних бухгалтерів у публічній практиці. Застосування концептуальної основи Кодексу етики професійними бухгалтерами у публічній практиці в конкретних ситуаціях.

Тема 6. Етика для працівників державного аудиторського контролю

Сутність, мета та завдання Кодексу етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту. Морально-етичні принципи професійної діяльності працівників підрозділу внутрішнього аудиту. Протидія одержанню неправомірної вигоди та подарунків працівниками підрозділу внутрішнього аудиту.

Тема 7. Етика для працівників Державної податкової служби

Сутність, мета та завдання етики працівників Державної податкової служби. Морально-етичні принципи професійної діяльності працівника Державної податкової служби. Правила етичної поведінки в органах Державної податкової служби.

ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО КУРСУ

Тема 1

Сутність професійної етики, її виникнення та еволюція в суспільстві

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Визначте сутність етики та її функції.
2. В чому полягають завдання етики?
3. Визначте сутність професійної етики, її функції та завдання.
4. Зазначте професійні характеристики сучасного бухгалтера.
5. Зазначте професійні характеристики сучасного аудитора.

Питання для самостійного опрацювання

1. Особливості етики різних професій.
2. Етика та економіка: аспекти взаємодії.
3. Принципи професійної етики у праці Л. Пачолі «Трактат про рахунки і записи».

Рекомендована література [9;11; 12; 17; 18].

Завдання 1

Керівництво замовника, змушуючи аудитора висловити думку без застереження, оголосило, що інакше звернеться до Аудиторської палати та Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю із скаргою на неналежне проведення аудиту.

Необхідно: Розгнунити ситуацію для умов України та з позицій міжнародної практики.

Яке рішення повинен прийняти аудитор?

Завдання 2

Аудитор, у якого підписаний договір на довгострокове обслуговування, не отримав оплату за проведену в минулому році перевірку. Він поставив умови, якщо робота не буде оплачена, він не почне перевірку бухгалтерської звітності за поточний рік. Клієнт відповів, що результати перевірки за цей рік мають критичне значення, оскільки в випадку невчасного отримання висновку або отримання негативного висновку фірма не зможе отримати додаткове фінансування. Після здійснення перевірки за цей рік аудитор отримує свою оплату за два роки.

Необхідно: Визначити, якого роду проблема незалежності постане перед аудитором, якщо він вирішить провести перевірку в цих умовах.

Тема 2. Регулювання професії бухгалтера, аудитора та податківця в сучасному суспільстві

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Визначте мету та завдання діяльності Міжнародної федерації бухгалтерів.
2. Визначте особливості функціонування Аудиторської палати України.
3. Зазначте особливості діяльності Спілки аудиторів України.
4. Охарактеризуйте діяльність Державної податкової служби.
5. В чому полягають особливості застосування Кодексу РМСЕБ на рівні національної професійної організації-члена МФБ?
6. Визначте структуру Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів (у тому числі Міжнародні стандарти незалежності).
7. За якими напрямками можна удосконалювати Кодекс етики професійних бухгалтерів?

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні положення ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», ЗУ «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Положення про Державну податкову службу України.
2. Роль держави в становленні етичних норм та професійних об'єднань.
3. Професійні об'єднання бухгалтерів і аудиторів – джерело етичних норм.
4. Міжнародні професійні організації бухгалтерів і аудиторів.
5. Професійні організації бухгалтерів і аудиторів в Україні.

Рекомендована література [1; 4; 5; 8; 9; 11; 12; 17; 18; 19; 20; 23].

Завдання 1

Клієнт попросив зробити йому копію робочих документів аудитора, щоб до перевірки наступного року він вчасно підготував усю необхідну документацію (з метою економії коштів та часу)

Необхідно: Визначити, яка проблема виникає з точки зору незалежності? Яка має бути реакція аудитора на пропозицію?

Завдання 2

Аудиторська фірма «Перемога» вже декілька років проводить річний аудит ПАТ «Консул». Керівництво ПАТ «Консул» з повагою відноситься до своїх аудиторів. Від своїх знайомих вони отримали інформацію, що в аудиторській фірмі є значні труднощі з орендою приміщення під офіс. Так як ПАТ «Консул» має власні офісні приміщення в центрі міста та здає їх в оренду, вони звернулися до своїх аудиторів з пропозицією надати в оренду відповідні приміщення.

Необхідно: Чи варто Аудиторській фірмі «Перемога» приймати дану пропозицію?

Визначити, які труднощі виникають в зв'язку з цією пропозицією.

Тема 3

Етика для професіоналів з обліку та оподаткування

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Охарактеризуйте основоположні принципи етики професійних бухгалтерів.
2. Визначте загальні засади етичної поведінки професіоналів з обліку та оподаткування.
3. Охарактеризуйте загрози дотриманню основоположних принципів.
4. В чому полягають застережні заходи стосовно загроз дотриманню основоположних принципів?

Питання для самостійного опрацювання

1. Професійна характеристика сучасного бухгалтера, аудитора та податківця.
2. Концептуальний підхід у дотриманні професійної етики.
3. Професійне судження в бухгалтерському обліку: сутність та значення.

Завдання 1

Загроза власного інтересу може виникати, якщо фірма, або член команди із завдання має інтерес у якомусь суб'єкті господарювання, а клієнт з аудиту фінансових звітів чи директор, посадова особа чи власник контрольного пакету акцій також мають інвестиції в цьому підприємстві. Для незалежності загроза не виникає щодо клієнта з аудиту, якщо відповідні інтереси фірми, або члена команди із завдання, а також клієнта з аудиту чи директора, посадової особи чи власника контрольного пакету акцій є несуттєвими, і клієнт з аудиту не може здійснювати значний вплив на суб'єкт господарювання. Якщо інтереси суттєві, і фірма, або член команди із завдання, а також клієнт з аудиту чи директор, посадова особа чи власник контрольного пакету 8 акцій можуть здійснювати значний вплив на суб'єкт господарювання, не існує застережних заходів для зменшення загрози до прийнятного рівня. Фірма має або ліквідувати інтерес, або відмовитись від завдання з аудиту.

Необхідно: Визначити які дії має зробити член команди із завдання, який має такий інтерес?

Завдання 2

Придбання товарів та послуг у клієнта з аудиту фірмою або членом команди із завдання не створюватиме загрози для незалежності за умови, що операція належить до звичайної діяльності і здійснюється між незалежними сторонами. Проте характер чи обсяг таких операцій можуть бути такими, що створюватимуть загрозу власного інтересу. Якщо виникає загроза, що не є явно незначною, слід визначити та вжити застережних заходів, необхідних для зменшення загрози до прийнятного рівня.

Необхідно: Визначити перелік відповідних застережних заходів які необхідно вжити.

Завдання 3

Якщо близький родич члена команди із завдання групи є працівником клієнта з надання впевненості, спроможним справляти прямий та значний вплив на предмет завдання з надання впевненості, можуть виникнути загрози для незалежності.

Необхідно: Визначити від яких факторів залежить значущість цих загроз, та які застережні заходи необхідно вжити?

Завдання 4

Якщо близький родич члена команди із завдання є директором, посадовою особою чи працівником клієнта з надання впевненості, спроможним справляти прямий та суттєвий вплив на предмет завдання з надання впевненості, можуть виникнути загрози для незалежності.

Необхідно: Визначити від яких факторів залежатиме значущість загроз для незалежності

Рекомендована література [1; 8; 9; 11; 12; 13;14; 17; 21].

Тема 4

Етика для професійних бухгалтерів у бізнесі

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Визначте сутність поняття «професійний бухгалтер» (зг. Кодексу етики).
2. Визначте потенційні загрози порушенню принципів етики професійними бухгалтерами в бізнесі та оставини, за яких вони виникають.
3. Що таке конфлікт інтересів?
4. Назвіть приклади обставин, які можуть створювати конфлікт інтересів професійних бухгалтерів у бізнесі.
5. Опишіть приклади дій, які можуть бути застережними заходами для реагування на загрози, створені конфліктом інтересів

Питання для самостійного опрацювання

1. Правовий статус та сертифікація аудиторів.
2. Етика аудитора – практичний аспект.
3. Професійна етика аудита в реаліях українського бізнесу.
4. Дії публічно практикуючого бухгалтера щодо розв'язання конфлікту інтересів.
5. Дії професійного бухгалтера, працюючого на підприємстві (організації) щодо розв'язання етичних конфліктів.

6. Приклади обставин, що можуть створювати загрозу особистих стосунків для професійного бухгалтера у бізнесі

7. Відповідальність всіх професійних бухгалтерів

Рекомендована література [1; 8; 9; 11; 12; 14;15; 16; 17; 18; 22].

Завдання 1

Надання послуг з обліку та ведення книг рутинного чи механічного характеру відділенням та дочірнім підприємствам, зареєстрованим на біржі клієнтів з аудиту не завдає шкоди незалежності щодо клієнта з аудиту, якщо виконуються такі умови: а) послуги не передбачають здійснення судження; б) відділення чи дочірні підприємства, яким надають послуги, у сукупності не є суттєвими для клієнта з аудиту, або надані послуги у сукупності не є суттєвими для відділення чи дочірньою підприємства; в) гонорари фірмі чи мережевій фірмі за такі послуги у сукупності є несуттєвими.

Необхідно: Визначити які слід вжити застережні заходи при наданні вищенаведених послуг?

Завдання 2

Аудиторська фірма надає підприємству послуги з бухгалтерського обліку та з аудиту фінансових звітів тому, що клієнт не може знайти іншого аудитора. Необхідно: Зазначити умови, за яких надання послуг з обліку та з аудиту фінансових звітів в надзвичайних чи інших незвичайних ситуаціях, коли клієнтові з аудиту неможливо укласти інші угоди, не вважатиметься таким, що призводить до неприйнятної загрози для незалежності.

Завдання 3

Виконання послуг з оцінки вартості для клієнта з аудиту фінансових звітів, які ані окремо, ані у сукупності не є суттєвими для фінансових звітів, або які не пов'язані зі значною мірою суб'єктивності, можуть призводити до загрози вченої оцінки, яку можна зменшити до прийняттого ріння шляхом вживання застережних заходів. Такі застережні заходи можуть включати: • залучення додаткового професійного бухгалтера, який не був членом групи з надання впевненості, для огляду виконаної роботи або для надання необхідних консультацій; • підтвердження клієнтом з аудиту його розуміння основних припущень 10 з оцінки вартості та методології, що слід застосовувати, а також схвалення їхнього використання; • отримання підтвердження від клієнта з аудиту щодо відповідальності за результати роботи, виконаної фірмою; • створення умов, за яких персонал, що надає такі послуги, не братиме участі в завданні з аудиту.

Необхідно: Визначити, які необхідні питання слід розглянути при визначенні ефективності застережних заходів?

Тема 5

Етика для професійних бухгалтерів у публічній практиці

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Назвіть приклади фактів та обставин, що можуть створити загрози власного інтересу та власної оцінки професійного бухгалтера у публічній практиці під час надання професійних послуг.
2. Назвіть приклади фактів та обставин, що можуть створити загрози захисту та загрози тиску професійного бухгалтера у публічній практиці під час надання професійних послуг.
3. Визначте гонорати та інші винагороди професійних бухгалтерів у публічній діяльності.

Питання для самостійного опрацювання

1. Міжнародні стандарти незалежності, які застосовуються до професійних бухгалтерів у публічній практиці при наданні послуг із надання впевненості.
2. Загальна документація про незалежність завдань із аудиту та огляду.

Рекомендована література [1; 2; 5; 9; 11; 12; 17; 19; 20; 23].

Завдання 1

В ПАТ «Сяйво» працював член команди із завдання Аудиторської фірми, яка той рік проводила в Товаристві аудит фінансової звітності.

Необхідно: Перерахуйте чинники, від яких залежатиме загроза власного інтересу, якщо член команди із завдання прийшов на роботу в компанію клієнта з аудиту. Вкажіть застережні заходи, які необхідно вжити.

Завдання 2

Загроза власного інтересу виникає, якщо член команди із завдання бере участь у завданні з аудиту, знаючи або маючи підстави вважати, що він чи вона її збирається або може влаштуватися на роботу у клієнта з аудиту через деякий час у майбутньому.

Необхідно: Визначити вживання яких застережних заходів таку загрозу можна зменшити до прийняттого рівня?

Завдання 3

Використання незмінного персоналу у завданні з аудиту протягом тривалого періоду часу може спричинити загрозу особистих стосунків.

Необхідно: Визначити від яких чинників залежатиме значущість загроз?

Завдання 4

Сарурчук Г. П. 8 років є партнером із завдання з аудиту, а її колега Ходус І. А. особи, відповідає за перевірку контролю якості виконання завдання

7 років поспіль.

Необхідно: Навести приклади обставин за яких може бути необхідна деяка міра гнучкості щодо визначення часу ротації партнера з завдань або особи, яка відповідає за перевірку контролю якості виконання завдання.

Тема 6

Етика для працівників державного аудиторського контролю

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Визначте основні положення кодексу етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту.
2. Охарактеризуйте принципи професійної діяльності працівників підрозділу внутрішнього аудиту.

Питання для самостійного опрацювання

1. Права та обов'язки працівників державного аудиторського контролю.

Рекомендована література [1; 2; 5; 9; 11; 12;17].

Завдання 1

Державна аудиторська служба уклала договір з аудиторською фірмою про надання аудитором конфіденційної інформації про клієнта.

Необхідно: Визначити які принципи професійної етики порушуються?

Завдання 2

Державний аудитор розповів своєму колезі аудитору про грубі порушення у веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності суб'єкта господарювання, який він перевіряв.

Необхідно: Визначити чи порушуються принципи професійної етики аудиторами? Якщо так, то які?

Завдання 3

Державний аудитор, здійснивши перевірку правильності відображення в обліку операцій з основними засобами, виявив порушення щодо правильності віднесення об'єктів основних засобів до груп (відповідно до класифікації) на суму 445 тис. грн. Головний бухгалтер запропонувала аудитору гонорар, що складав 10% тієї суми, за умови, що він дозволить виправити помилки за вихідні дні.

Необхідно: Визначити дії державного аудитора.

Завдання 4

Державний аудитор, що мав проводити планову ревізію в ТОВ «Мрія» з 30.08.20xx р. по 28.09.20xx р. був на відпочинку в липні в санаторії «Поділля», де в одному номері проживав із директором ТОВ «Мрія».

Необхідно: Визначити, чи порушуються принципи професійної етики державним аудитором? Якщо так, то які?

Тема 7

Етика для працівників Державної податкової служби

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Назвіть основні принципи професійної етики податківця.
2. Розкрийте основні завдання етики працівників ДПС України.
3. Як повинен діяти працівник ДПС при обслуговуванні платників податків?
4. Якими моральними якостями повинен володіти працівник ДПС?
5. Назвіть морально-етичні принципи працівника ДПС.
6. Розкрийте основні види порушень принципів професійної етики працівниками податкової служби та відповідальність за них.
7. Якими правами та повноваженнями наділені співробітники управління по боротьбі з корупцією?

Питання для самостійного опрацювання

1. Права та обов'язки працівників ДПС України.
2. Боротьба з корупцією в органах державної податкової служби України.

Рекомендована література [1;3; 6; 7; 9;11; 12; 17; 21].

Завдання 1

Під час планової ревізії у ТОВ «Україна» виникли розбіжності з питань правильності нарахування та сплати податків. Інспектор підрахувала усі санкції, передбачені законодавством (недоїмка, пеня, штраф), що склали значну суму. Керівник запропонував встановити винагороду, виходячи із суми, яка не буде сплачена до бюджету завдяки дозволу інспектора на виправлення помилок.

Необхідно: Визначити, що може інспектор погодитись на такі умови?

ТЕМАТИКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Етичні аспекти професійної діяльності бухгалтера.
2. Особливості професійної незалежності вітчизняних аудиторів.
3. Сутність та значення професійного судження в бухгалтерському обліку.
4. Принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності: міжнародний та національний аспекти.
5. Особисті якості бухгалтера та їх характеристика.
6. Зарубіжний досвід відповідальності бухгалтерів, аудиторів та податківців.
7. Незалежність внутрішніх і зовнішніх аудиторів і відповідальність за її порушення.
8. Конфіденційність як фундаментальний принцип професійної етики.
9. Проблеми застосування норм професійної етики у діяльності аудиторів України
10. Відмінності у етичних принципах зовнішніх і внутрішніх аудиторів.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

-Е-

Етика – філософська наука, яка досліджує природу, сутність, виникнення, розвиток, структуру, функції моралі, її прояви у різноманітних сферах діяльності

-З-

Завдання з аудиту (Audit engagement) – завдання з надання достатньої впевненості, в якому професійний бухгалтер у публічній практиці висловлює думку про те, чи складена фінансова звітність, в усіх суттєвих аспектах (або чи відображає справедливо та достовірно, або чи подана достовірно, в усіх суттєвих аспектах) відповідно до застосовної концептуальної основи фінансового звітування, наприклад, завдання, виконане відповідно до Міжнародних стандартів аудиту. До завдань з аудиту належить обов'язковий аудит, тобто аудит, якого вимагає законодавство або інші нормативні акти

Завдання з надання впевненості (Assurance engagement) – завдання, в якому професійний бухгалтер в публічній практиці висловлює висновок, призначений підвищити ступінь довіри визначених користувачів, крім відповідальної сторони, про результат оцінювання або вимірювання предмета перевірки за критеріями

Загроза захисту – загроза того, що професійний бухгалтер відстоюватиме позицію клієнта чи організації-працедавця настільки, що об'єктивність бухгалтера буде поставлена під загрозу

Загроза власного інтересу – загроза того, що фінансові та інші інтереси неналежно впливатимуть на судження чи поведінку професійного бухгалтера

Загроза власної оцінки – загроза того, що професійний бухгалтер не оцінюватиме належно результати попереднього судження або діяльності, виконаної бухгалтером чи іншою особою фірми бухгалтера, або організації-працедавця, на які бухгалтер буде покладатися при здійсненні судження під час виконання поточної діяльності

Загроза особистих стосунків – загроза того, що внаслідок тривалих або тісних стосунків із клієнтом або організацією-працедавцем професійний бухгалтер буде надто співчувати їхнім інтересам або надто лояльно ставитися до їхньої роботи

Загроза тиску – загроза того, що професійний бухгалтер буде утримуватися від об'єктивних дій через фактичний або передбачуваний тиск, зокрема й через спроби чинити неналежний вплив на бухгалтера

Застережні заходи (Safeguards) – це дії, які окремо або сукупно здійснює професійний бухгалтер, що ефективно зменшують загрози щодо дотримання основоположних принципів до прийнятного рівня

-К-

Клієнт із аудиту (Audit client) – суб'єкт господарювання, щодо якого фірма виконує завдання з аудиту. Якщо клієнт є суб'єктом господарювання, зареєстрованим на біржі, клієнт з аудиту завжди охоплюватиме пов'язаних із ним суб'єктів господарювання. Якщо клієнт не є суб'єктом господарювання, зареєстрованим на біржі, клієнт з аудиту охоплюватиме тих пов'язаних із ним суб'єктів господарювання, щодо яких клієнт має прямий чи непрямий контроль

Клієнт із надання впевненості (Assurance client) – відповідальна сторона, яка є особою (або особами), яка: а) у завданні з надання безпосереднього звіту відповідає за предмет перевірки або б) у завданні, що ґрунтується на твердженнях, відповідає за інформацію про предмет перевірки та може відповідати за предмет перевірки

Ключовий партнер з аудиту (Key audit partner) – партнер із завдання – особа, відповідальна за огляд контролю якості завдання, а також інші партнери з аудиту, якщо такі є, цієї команди із завдання, які ухвалюють ключові рішення чи судження щодо важливих питань стосовно аудиту фінансової звітності, про яку фірма висловлюватиме свою думку. Залежно від обставин і ролі окремих осіб у проведенні аудиту, до «інших партнерів з аудиту» можуть належати, наприклад, партнери з аудиту, які відповідають за значні дочірні компанії або підрозділи.

-М-

Міжнародна федерація бухгалтерів – головний представник міжнародної професії, що висловлюється з багатьох питань, які викликають суспільний інтерес, особливо тих, де знання професійних бухгалтерів найбільш вагомі, а також із нормативних питань, що стосуються аудиту фінансової звітності

-Н-

Непрямий фінансовий інтерес (Indirect financial interest) – фінансовий інтерес, яким володіють з метою отримання вигоди через інструмент спільного інвестування, нерухомість, траст чи іншого посередника, щодо яких особа чи суб'єкт господарювання не має контролю або здатності впливати на інвестиційні рішення

-П-

Попередній бухгалтер (Predecessor accountant) – професійний бухгалтер у публічній практиці, який останнім обіймав посаду аудитора або надавав бухгалтерські, податкові, консультативні чи подібні професійні послуги клієнту, в якого немає теперішнього бухгалтера

Прийнятним експертом з огляду (Appropriate reviewer) – професіонал з необхідними знаннями, навичками, досвідом та повноваженнями об'єктивно

здійснювати огляд відповідної виконаної роботи або наданих послуг. Такою особою може бути професійний бухгалтер.

Прийнятний рівень (acceptable level) – рівень, на якому професійний бухгалтер, застосовуючи перевірку розсудливою та поінформованою третьою стороною, найімовірніше, зробить висновок, що бухгалтер дотримується основоположних принципів.

Професійна діяльність (Professional activity) – діяльність, яка потребує навичок із бухгалтерського обліку або пов'язаних з ним навичок, що здійснюється професійним бухгалтером, зокрема, бухгалтерський облік, аудит, оподаткування, управлінський консалтинг та фінансовий менеджмент

Професійна етика – система норм, що регулюють моральні стосунки людей в одній з основних сфер суспільного життя – трудовій діяльності

Професійна етика – це кодекс правил, що визначає поведінку фахівця у службовій ситуації, норм, які відповідають існуючим законам, професійним знанням, стосункам у колективі, глибокому усвідомленню моральної відповідальності за виконання професійного обов'язку

Професійна справедливість – це співрозмірність між заслугами та їх визнанням, правами й обов'язками, злочинами і покараннями

Професійний бухгалтер в бізнесі (Professional accountant in business) – професійний бухгалтер, який працює в таких сферах, як торгівля, промисловість, послуги, державний сектор, освіта, неприбутковий сектор, або в регуляторних органах чи професійних організаціях, який може бути працівником, підрядником, партнером, директором (виконавчим чи невиконавчим), власником-менеджером чи волонтером

Професійний бухгалтер у публічній практиці (Professional accountant in public practice) – професійний бухгалтер, незалежно від функціональної класифікації (наприклад, аудит, оподаткування чи консалтинг) у фірмі, яка надає професійні послуги

Професійний обов'язок – це службові і моральні вимоги до певного виду діяльності. Проаналізувати результати своєї праці з позицій загальнолюдських моральних цінностей спеціалісту допомагає професійна совість

Професійні знання – це сукупність відомостей, що становлять зміст бухгалтерського обліку та взаємопов'язаних із ним дисциплін, які складають основу знань професійного бухгалтера

Професійні навички – різні види умінь, якими має володіти професійний бухгалтер, щоб доречно та ефективно застосовувати у своїй діяльності професійні знання, професійні цінності й етику

Професійні послуги (Professional services) – професійна діяльність, що здійснюється для клієнтів

Прямий фінансовий інтерес (Direct financial interest) – фінансовий інтерес: а) який належить безпосередньо особі або суб'єкту господарювання (зокрема тим, управління якими здійснюють інші особи на їхній власний розсуд) і перебуває під їхнім контролем або б) яким володіють з метою отримання вигоди через інструмент спільного інвестування, нерухомість, траст чи іншого посередника, які особа або суб'єкт господарювання контролює або здатна впливати на інвестиційні рішення

-С-

Спонука (Inducement) – це об'єкт, ситуація чи дія, які використовуються як засіб впливу на поведінку іншої особи, але необов'язково з наміром неналежного впливу на поведінку цієї особи

Старший професійний бухгалтер у бізнесі (Senior professional accountant in business) – директори, посадові особи або старші працівники, що мають можливість суттєво впливати та приймати рішення стосовно придбання, розміщення та контролю людських, фінансових, технологічних, фізичних та нематеріальних ресурсів організації-працедавця

-Т-

Теперішній бухгалтер (Existing accountant) – професійний бухгалтер у публічній практиці, який наразі посідає посаду аудитора або надає бухгалтерські, податкові, консалтингові або подібні професійні послуги клієнтам

-Ф-

Фінансова звітність (Financial statements) – структуроване подання історичної фінансової інформації, включаючи відповідні примітки, яке призначене для інформування про економічні ресурси або зобов'язання суб'єкта господарювання на певний момент часу або про зміни в них протягом за певного періоду часу відповідно до концептуальної основи фінансового звітування. Відповідні примітки зазвичай містять стислий виклад суттєвих облікових політик та іншу пояснювальну інформацію. Цей термін може означати повний комплект фінансової звітності, але також може означати окремий фінансовий звіт, наприклад, баланс або звіт про доходи та витрати та відповідні пояснювальні примітки

Фінансова звітність спеціального призначення (Special purpose financial statements) – фінансова звітність, складена відповідно до концептуальної основи

фінансового звітування, що призначена задовольнити потреби конкретних користувачів у фінансовій інформації

Фірма – а) одноосібний практик, партнерство або корпорація професійних бухгалтерів; б) суб'єкт господарювання, який контролює такі сторони, через володіння, управління або в інший спосіб; в) суб'єкт господарювання, контрольований такими сторонами через володіння, управління або в інший спосіб

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи міжнародні стандарти незалежності) видання 2018 р. URL : [kodex_et.pdf \(mof.gov.ua\)](http://kodex_et.pdf(mof.gov.ua)) (дата звернення: 01.09.2022).
2. Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту, затв. Наказом Міністерства фінансів України 29.09.2011 № 1217. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1195-11#Text> (дата звернення 20.02.2022).
3. Кодекс професійної етики працівника державної податкової служби України, затв. Наказом ДПА України 07.02.2006 № 59. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0059225-06#Text> (дата звернення 20.02.2022).
4. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.01.2022).
5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 20.01.2022).
6. Про затвердження Правил етичної поведінки в органах Державної податкової служби: Наказ ДПС України від 02 вер. 2019 р. № 52. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0052872-19#Text> (дата звернення: 20.01.2022).
7. Загальні правила поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затв. Наказом Національного агентства України з питань державної служби 05.08.2016 р. № 158 (у редакції наказу Національного агентства України з питань державної служби від 28.04.2021 р. № 72-21. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text> (дата звернення: 15.03.2022).
8. Бондар В. П. Проблеми застосування норм професійної етики у діяльності аудиторів України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 2. С. 10–16.
9. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика : навч. посіб. Київ : Центр уч. л-ри, 2021. 252 с.
10. Етика професійного бухгалтера : курс на платформі Prometheus. URL : <https://courses.prometheus.org.ua>
11. Кулинич М. Б., Скорук О. В. Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця : конспект лекцій. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2022. 113 с.
12. Кулинич М. Б., Скорук О. В. Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця : методичні рекомендації до практичних занять. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2022. 27 с.
13. Kulynych M., Skoruk O., Safarova A. Professional ethics of accountant, auditor and taxpayer as a factor of forming public opinion. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. Том 1 №29. С. 25–33. DOI : <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-01-25-33>
14. Лугова О. І., Єременко А. В., Кириченко І. О., Косовська Ю. С. Професійна етика в роботі бухгалтера. *Modern economics*. 2019. № 13. С. 154–160.

15. Нужна О. А. Професійна етика та її місце у підготовці фахівців з обліку і оподаткування. *Економічний форум*. 2021. № 1. С. 142–146.
16. Орехова А. І. Проблемні аспекти дотримання етичних норм професійними бухгалтерами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 5–9. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.23.5.
17. Проскуріна Н. М. Професійна етика бухгалтера та аудитора : методичні вказівки до виконання практичних занять. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 15 с.
18. Романченко Ю. О., Єрмолаєва М. В. Етичні аспекти професійної діяльності бухгалтера. *Економічний форум*. 2019. № 4. С. 237–241.
19. Салова Н. А. Професійна етика аудитора: фундаментальні принципи. *Аудитор України*. 2015. № 6(235). С. 14–19.
20. Шульга С. В., Пархоменко Є. Ю. Професійна етика аудитора в умовах євроінтеграції: зміст та інституційні аспекти регулювання. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6961> (дата звернення: 20.08.2022).
21. Ethics for Accountants and Auditors / Louise Kretzschmar, Frans Prinsloo, Korien Sander, Jaques Siebrits, Leon van Vuuren, Paul Vorster, Minka Woermann. Oxford University Press ; 4th edition (March 26, 2020). 262 p.
22. Mehdi Talebian. Professional ethics in accounting and auditing: A necessity or choice. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*. 2013. vol. 2, No. 3. P. 518–526. URL : <https://european-science.com/eojnss/article/view/446> (дата звернення 23.08.2021).
23. Paul Jajjairam. Ethics in Accounting. *Journal of Finance and Accountancy*. 2017. November. URL : https://www.researchgate.net/publication/321167489_Ethics_in_Accounting (дата звернення 20.08.2022).

Навчально-методичне видання

Кулинич Мирослава Богданівна
Скорук Олена Володимирівна

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА ТА ПОДАТКІВЦЯ

Методичні вказівки до самостійної роботи

Друкується в авторській редакції

Підп. до друку __.__.2022. Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарн. ТаймсNewRoman. Ум. друк. арк.3,15
Тираж 50 прим.